

Arkadiusz Tomaszewski

Kryzys humanitarny w Jemenie

- UNHCR, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców, szacuje, że ponad 82 procent ludności Jemenu, czyli 21,2 miliona osób, jest obecnie klasyfikowana jako wymagająca pilnej pomocy humanitarnej. To plasuje sytuację w Jemenie jako najgorszy współcześnie kryzys humanitarny na świecie.
- Od 2004 roku, kiedy zaczęły się tam poważne konflikty wewnętrzne, liczba osób, która musiała uciekać z własnego domu, przekroczyła 3 miliony. Tylko w lipcu ubiegłego roku 179 661 osób uciekło do sąsiednich krajów. To jest równowartość dwóch trzecich liczby wszystkich uchodźców, którzy dotarli przez basen Morza Śródziemnego do Europy od początku 2016 roku.

Kontekst społeczno-polityczny

Na początku drugiego dziesięciolecia XXI wieku Jemen stał przed wieloma wyzwaniami, z których część była niezwykle trudna do rozwiązania. Państwo swoją ekonomiczną egzystencję opierało na eksporcie ropy naftowej, której złoża były zbyt małe, aby zapewnić poziom życia w minimalnym chociaż stopniu porównywalny z takimi państwami jak Katar, Arabia Saudyjska czy Zjednoczone Emiraty Arabskie.

Rysunek 1

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki>

Przy bardzo wysokim przyroście naturalnym jemeńskie społeczeństwo było wyjątkowo młode. Perspektywy dla większości młodych ludzi były bardzo ograniczone. Wysokie bezrobocie, niski poziom kształcenia, analfabetyzm, coraz trudniejszy dostęp do wody i wiele innych problemów przy jednocześnie skorumpowanej, przepętnionej nepotyzmem i wciąż bogacącej się klasie rządzącej, z uwzględnieniem powszechnego dostępu do broni, stanowiło mieszankę wybuchową.

Prezydent, Ali Abdullah Saleh, który rządził od ponad trzydziestu lat, stał się personifikacją wszelkich problemów, co sprawiało wrażenie, że odsunięcie go od władzy szybko poprawi los Jemeńczyków.

Ruchy protestu, określane jako Arabska Wiosna, mające miejsce w większości państw arabskich, w Jemenie trafiła na podatny grunt. Masowe protesty i pierwsze krwawe starcia, zmusiły prezydenta do ustąpienia. Jednak ten ruch przyniósł tylko chwilowy spokój. Od 2004 roku w północnych prowincjach kraju, z centrum znajdującym się w mieście Sa'ada, trwała rebelia jednego z plemion – Al-Husich. Walki z rządem eskalowały i przycichały, ale konflikt nie został zażegnany. Obalenie Saleha, czego konsekwencją był chaos władzy, spowodował intensyfikację działań ze strony Al-Husich, którzy wraz ze swoimi zwolennikami zintensyfikowali działania zbrojne, rozszerzyli obszar działań i w konsekwencji opanowali znaczne obszary Jemenu, wraz ze stolicą.

ROZMAWIAMY O UCHODźCACH

Słabość władzy centralnej wykorzystały także ruchy separatystyczne z byłego Jemenu Południowego dążące do ponownego podziału kraju, grupy związane z Al-Ka'idą, zwolennicy obalonego prezydenta, a także zwolennicy i przedstawiciele tak zwanego Państwa Islamskiego, czego konsekwencją jest narastający zbrojny konflikt wewnętrzny, w który zaangażowały się także inne państwa, a w szczególności Arabia Saudyjska¹.

Skutkiem jest wewnętrzny chaos, narastający kryzys humanitarny, oraz prawie trzy miliony wewnętrznych uchodźców (ponad 10% mieszkańców i mieszkanek Jemenu), oraz śmierć ponad dziesięciu tysięcy osób, w tym znacznego odsetka cywili.

Na czym polega kryzys humanitarny w Jemenie?

Kryzys humanitarny w Jemenie osiągnął poziom katastrofalny: połowa mieszkańców nie ma dostępu do czystej wody, niemal milion dzieci jest w stanie permanentnego głodu, około dziesięciu milionów mieszkańców jest stale zagrożonych głodem, występuje powszechny brak środków medycznych, w tym podstawowych lekarstw, czego konsekwencją jest narastająca śmiertelność wśród dzieci i osób dorosłych. Wiele szkół zostało zamkniętych (odnotowano przypadki bombardowania szkół). Mieszkańcy i mieszkanki Jemenu w znacznym stopniu uzależnieni są od pomocy humanitarnej, która, ze względu na wielostronny charakter konfliktu, ma utrudnione możliwości dotarcia do najbardziej potrzebujących.

Sytuacja w Jemenie spowodowała, iż wielu uchodźców z Rogu Afryki, postanowiło wrócić do swoich ojczyzn: Somalii, Erytrei czy Etiopii, co obrazuje, w jak złej sytuacji znalazł się Jemen.

Ze względu na trudności z przekraczaniem granic – Jemen ma granicę lądową z Omanem i Arabią Saudyjską – oraz, ze względu na podział Jemenu na obszary zajęte przez różne zwalczające się strony, z przemieszczaniem się w granicach państwa, oraz ograniczone możliwości wykorzystania drogi morskiej, Jemeńczycy nie mają łatwej drogi do państw trzecich, gdzie mogliby znaleźć schronienie. Dostanie się do Europy jest niemal niewykonalne, więc jemeńskich uchodźców w Europie jest niewielu, szczególnie gdy porównamy ich z liczbą uchodźców i uchodźczyń z Syrii. Należy także pamiętać, że pod względem ekonomicznym Jemen jest biednym państwem, co oznacza, że dla większości jego mieszkańców i mieszkanek opłacenie podróży, przemytników, łodzi, co umożliwiłoby dotarcie do Europy, jest całkowicie poza zasięgiem.

1 Rebelia na północy Jemenu wywołana została przez plemię, które należy do odłamu islamu – zajdyzmu, będącego jednym z nurtów szyizmu. Naturalnym więc sprzymierzeńcem tego ruchu jest szyicki Iran. Arabia Saudyjska, propagująca wahhabizm – przeciwstawia się, w miarę możliwości, innym odłamom islamu, a w szczególności szyickim. Na ten konflikt można także spojrzeć jako na starcie pomiędzy Iranem a Arabią Saudyjską, które walczą o rolę regionalnego mocarstwa, a jednocześnie nie wchodzi w otwarty konflikt, eksportując go do innych obszarów. Jest to podobna sytuacja, z jaką mieliśmy do czynienia podczas Zimnej Wojny, gdy konflikt pomiędzy Blokiem Wschodnim a Zachodnim przenosił się do konfliktów wewnątrzpaństwowych lub regionalnych, pozwalając uniknąć bezpośredniego starcia.

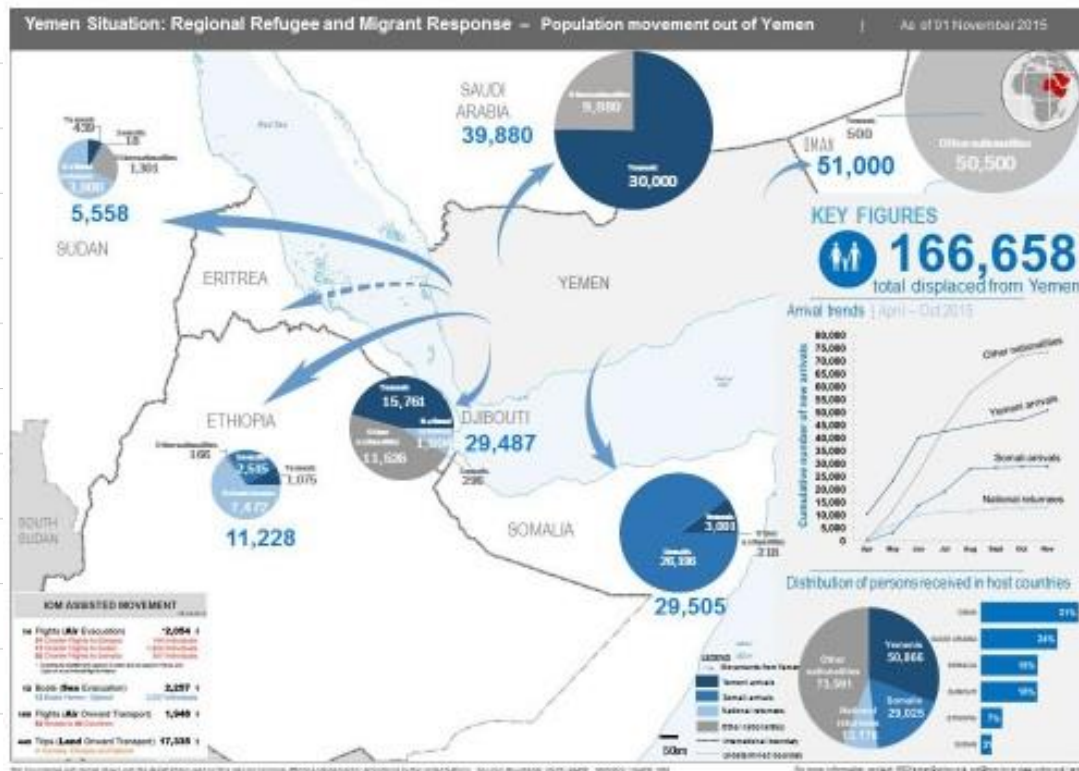
ROZMAWIAJMY O UCHODźZCACH

Ruchy migracyjne w rejonie skomplikowały się po okresie suszy w Somalii w 2014, która spowodowała kolejną falę emigracji z Rogu Afryki do Jemenu. Próby wydostania się z kraju i regionu, poszukiwania dróg umożliwiających transport ludzi do bezpiecznych miejsc w tym do Europy, skutkują powtarzającymi się przypadkami śmierci, także w wyniku zatonięć łodzi. Jemeńczycy, próbując dostać się do Europy lub innych miejsc, wybierają niebezpieczne trasy przez Afrykę, co skutkuje ich obecnością w rejonie północnej Afryki. Jemeńczycy uciekają do Arabii Saudyjskiej, Omanu, Etiopii, Sudanu, Somalii, Dżibuti. Jedynie niewielka ich część dociera do Europy. Około stu pięćdziesięciu tysięcy osób opuściło Jemen, jednak w tej grupie Jemeńczyków, było około jednej trzeciej. Większość z nich dociera do krajów ościennych (głównie Arabii Saudyjskiej, Omanu i Dżibuti). Do Europy dotarło zaledwie kilkuset Jemeńczyków, również kilkuset do Maroko, ponad tysiąc do Jordanii i Egiptu.

Pomimo katastrofalnej sytuacji w kraju Jemeńczycy zostali uwięzieni we własnym kraju. Sam konflikt i jego konsekwencje znalazły się na marginesie zainteresowań większości mieszkańców i mieszkank Europejskich i pozostałych regionów świata, które mogłyby reagować, a problem rzadko pojawia się w mediach. Zapomniany konflikt stawia Jemeńczyków i Jemenki w sytuacji niemal bez wyjścia; choć według wszelkich przesłanek mogliby ubiegać się o międzynarodową ochronę, ich odizolowanie i obojętność świata sprawiają, że są pozostawieni sami sobie w coraz bardziej zrujnowanym kraju. Bieżące zapotrzebowanie na pomoc humanitarną jest zaspokojone w ok. 43% (dane według UN OCHA), a do części rejonów kraju w ogóle nie dociera.

Kierunki migracji i uchodźstwa z Jemenu

Rysunek 2

Źródło: Raport „Yemen Situation. Regional Refugee and Migrant Response Plan”, January-December 2016, UNHCR 2016: <http://www.unhcr.org/57066a626.pdf>.

Bibliografia:

Artykuł „Zapomniana wojna w Jemenu” Karola Augustyna: <http://gazetaliberty.com/2017/02/24/zapomniana-wojna-w-jemenu-przerazajace-dane-o-skutkach-konfliktu/>.

Raport „Yemen Situation. Regional Refugee and Migrant Response Plan, January-December 2016, UNHCR 2016: <http://www.unhcr.org/57066a626.pdf>.

Raport „Humanitarian Needs Overview 2017”, OCHA Yemen, November 2016: <http://www.unocha.org/yemen>.

Raport Human Rights Watch: Yemen 2016: <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/yemen>.

„ECHO Factsheet”, European Commission, January 2017: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/yemen_en.pdf.

